

KATHOLIKUS NÉPLAP

PEST, 1857.

40. szám. II. Félév.

OCTOBER 7.

Az istenkáromlásról.

(Vége.)

Evajha már itten betegeztetnék az istenkáromlók szörnyeteges osztálya! Azonban, fájdalom! siralom! a legsajnosabb tapasztalás tanúsítja, hogy vannak még oly megvetemedett gyermekek is, kik édes szülőiket istenkáromlással szólni, és átkozni nem rettegnek. Oh istentelen gyermekek! Nem tudjátok-e, hogy, a mint Jézus Sirák fia mondja könyvének 3-ik részében, Isten tévé az atyát tiszteletre méltóvá a fiak előtt, és az anyai tekintet ő erősíté meg a fiak fölött? pedig azon nagy és hatalmas Isten, ki a legfőbb törvényhozó, és a törvényszegőknek bizonyos, és igazságos megboszulója. Azért Isten átka azon, ugy mond ugyanaz, a ki szülőjét megkeseríti. Mi által pedig keseríthetitek meg édes szülőiteket érzékenyebben és fájdalmasabban, mint istenkáromló szidalmazástok által? Elfeleldétek-e a 4-ik isteni parancsolatot? mely ekképen hangzik: tiszteljed atyádat, és anyádat, hogy hosszú életű lehess, és jól legyen dolgod a földön. Fon-

toljátok meg csak, mily igen mélybe vágó, és szívreható parancs ez! S minő nagy a különbség ezen parancsolat, és a többi kilenez között! Halljátok nem-e, hogy az Isten ezen parancsolat megtartóinak nyilván jutalmat és áldást ígér? az utóbbi hat parancsolathoz semmi jutalmat nem ígát? sőt még a három első parancsolatnál is, melyek magát az Istent, és az ő tiszteletét illetik, hallgat a jutalomról? De a negyedik parancsolatban mindjárt hozzá toldja a jutalmat, mondván: hogy hosszú életű lehess, és jó dolgod legyen a földön. Hlyképen pedig a negyedik parancsolatot em li legnagyobb fontosságra. És valljon eltalálnatok-e, mi okból? Mindjárt megértenditek: Nemde azt már untig hallottátok, és tudhatjátok, hogy a két első embert az Isten maga teremtette? de azon-tul az emberi nem elszaporítását, avagy a nemző teremtést, azaz: a maga isteni teremtő hivatalát, és hatalmát a szülőkre bízta, és ruházta? így pedig a szülőket reátok nézve maga képviselőivé vagy helyettesítővé tette? És ugyanezen okból akarja, hogy szülőiteket, mint helyettes teremtőiteket, nemzőiteket, gondviselőiteket majdnem Isten gyanánt, avagy Isten után legelsőbben, legjobban szeressétek, tiszteljétek, becsüljétek, és ez által már ezen a világon hosszú életűek, szerencsések, és boldogok legyetek.

Ha pedig ellenben ezen szigorú parancsot áthág-

játok — ha szülőitek iránt makacs engedetlenséggel, gorombasággal, illedelmetlenséggel viseltetek, vagy őket szidalmaztatok, átkoztatok — ha talán még megverni sem iszonyodtok — vagy őket mint reátok nézve Isten képviselőit bármi módon bántalmaztatok: tudjátok meg, hogy káromlást követek el, és az istenkáromlók büntetésére, avagy az Isten átkára, avagy mind testi, mind lelki halálra, mind földi, mind másvilági boldogtalanságra vagytok kárhoztatva. Halljátok csak rémülve, borzadva, mit mond az Úr Isten Mózes 2-ik könyvében: A ki atyját vagy anyját megátkozza, úgy mond, vagy: a ki atyját, vagy anyját megveri, halállal büntettesék: sz. Maté 15-ik része szerint pedig: halállal haljon meg. Im tehát, gyermekek! ily módon elötetetek van a jutalom és büntetés: a jó és a rossz: az áldás, és az átok: a tűz, és a víz. Válaszátok, melyik tetszik? Ha a rosszat választjátok, akkor a tűzbe rohantok, és megégetek; akkor a rémitő büntetés, a vésteljes isteni átok, és az örök tűz leszen megérdemlett díjatok.

De már e világon is, a mint a tapasztalás bőven tanusítja, igen gyakran és szembetűnőleg kikapják az ilyen gonosz gyermekek büntetésüket oly formán, hogy vagy hosszú életük nem lesznek, vagy szüntelen betegeskednek, vagy minden tervök, minden iparkodásuk sikertelen marad, vagy általában nem lesznek semmiben szerencsések, vagy bizonyosan utóbb magok magzatitól kapják vissza a kölesönt, kik majd ugyanazon mértékkel, melylyel ők édes szülőiknek bementek, fognak visszamérni nekik. Magam tudok a többi közt egy olyan példát — a falut is, hol történt, megnevezhetném — miszerint egy gonosz fiu, ki édes atyját meghurcolta, és már a tornácra kihuzta, így szólítottatott föl atyjától: fiam! ne huzz tovább, mert édes atyámat én is csak idáig huztam, és hurcoltam. Ismerek egy olyan gyermeket is, ki édes szülőit megátkozte, de azonnal kétségbejítő rettegéstől, iszonyu lelkiismeret furdalásától kizoztatott, és valami belső sugallattól szünet nélkül arra ingerletett, hogy magát gyilkolja meg, vagy akasztza föl, vagy vízbe fullasztja magát, és annyira tűnődött már elméjében, és gyöttrőlött szívében, hogy majdnem már megtöbolyodott. Csak hosszas időre, sok oktatásra, és folytonos vizasztalásra sikerült a végveszélyt tőle elhárítani.

Gyermekek! mit kell tehát eselekednetek, hogy a rémséges isteni átoktól megmeneküljétek, az áldásban pedig részesüljétek? Mindenek előtt az legyen első és fő teendőtok, hogy az istenkáromlástól, ugymint a legirtóztatóbb büntől, és édes szülőiteknek, mint isteni képviselőiknek minden megsértésétől, kivált pedig káromló szidalmazásától mindenképen őrizkedjétek. Rettsentsen meg hathatósan benneteket e végre Hore, Dátán és Abiron rémitő példája, kik csak azért, hogy Mózeset és Aront, mint Istennek kedves képviselőit megbosztantották, és ingerlék, s ezt az Isten önmaga káromlásának magyarázta és tekintette, a földből hirtelen kijövő tűz által elvesztettek. *Megnyílt a föld, úgy mond a szent irás, és elnyelte Dátánt, elborítá Abironnak csoportját, tűz gyulada ki gyülekeztekben, láng emészté meg a bűnösöket.* 105. zsolt. Azért, hogy sem ilyen, sem a fentemlített büntetések

ne érjenek, szeressétek, tiszteljétek, becsüljétek édes szülőiteket Isten után legjobban, buzgólkodjatok mindent kedvökre tenni, nekik szót fogadni, kivánságukat mindenben megelégn. Ugy leszte szülőitek személyében igazi Istentisztelek, és mind szülői, mind isteni áldásra érdemesek. Azt mondja erre nézve Jézus Sirák fia: *ki az Istent féli, tiszteli szülőit, és mint Urainak, úgy szolgál azoknak, kik őtet nemzék. Ki atyját tiszteli, hosszú életű leszen: ki atyjának szót fogad, megrigasztalja anyját: ki atyját tiszteli, öröme leszen fiaiban. Mintha kincset gyűjtene, a ki anyját tiszteletben tartja.* Im ily szerencsés, és boldog leszen már ezen a világon. *Az atyai áldás meg erősíti a fiak házait, de az anyjának álka főforogtja alapjait.* Annakokáért soha semmiféle kihágás által ne kényszerítsétek édes anyátokat megátkozatatokra, és így mind ideigleni, mind örök boldogtalanságotokra.

Végre még jónak találok itten rövideden érinteni az olyan istentelen előjárókat, tanítókat, hivatalnokokat, mesterembereket, és gazdákat, kik alattvalóikat, tanítványaikat, alárendeltjeiket, inasikat, és eselédjeiket szitokkal, átokkal, és istenkáromlással kormányozzák, és dorgálják. Ezek is emlékezetökbe hozzák, és magyarázzák magukra mindazokat, a mik az istenkáromlásról, ennek féktelen gonoszágáról, szörnyü utálatosságáról, és rettenetes büntetéséről az előbbi szakaszokban megirattak, tudniillik: hogy a bűnöknek legnagyobbikát követik el, s hogy így magokra a legnagyobb isteni átkot vonják, magoknak kipótollhatlan lelki kárt okoznak, és magokat elkerülhetlenül az örök veszedelembé döntik. Mindnyájan az ilyen istenkáromlók piruljanak el, és szégyenüljenek meg egy nevezetes okmányon, melyet a szent irásból — pedig egy pogány királytól — elibök állítok. Nabuchodonozor volt ezen pogány, kevély és kegyetlen fejedelem, ki maga bálványát minden népétől Isten gyanánt imádatni kívánta: mivel pedig három zsidó ifjak valának, ezen bálványimádást megtagadták, őket az elégetésre tüzes kemenczébe vettette. De látván a nyilvános csudát, miszerint az ő Istenök őket a legdühösebb lángok között sérelem nélkül épségben megtartotta, azt igaz Istennek ismerte, és megparancsolta: *Ha akárki Sidrák, Misák, és Abdenágo Istenét szidalmazandja, darabokra vágatván, reszszon el, háza is pusztítassék el: mert nincs más Isten, ki így megszábadíthatna.* Dániel 3-ik részében.

Fraunhoffer József.

Tüzzel, szóval nem jó játszani.

(Folytatás.)

V.

Ut hónap folyt le az iménti esemény óta. Szénádon sok változott. A farsang is elmúlt: Lázár Ferkó mégis legény, Faragó Juczi mégis pártában van. De Szenes Rózsikát sem vitte haza senki. S

mi legmeglepőbb: a kasznárék családja szétbomlott: — férj és nő külön élnek. — sőt oly mélylyé vált már köztök a szakadás, hogy törvényes elválást forgatnak elméjükben.

A dolog így történt. A kasznárné komolyan gyanuba vette férjét, hogy a szép Juczi iránt gyöngédebb vonalozással viseltetik. A sokféle sugás-bugás, izgatás-bizgatás megtette hatását. Ehhez járult még a Dongóné által nagyítva és fordítva besugott bucsui jelenet: mire az eddig csak egyes szikrákban kipattanó féltékeny szemrehányás teljes lángban tört elő. Micsém használt Tóváriának higgadt s nyugodt magatartása: az asszony ép ezen higgadságot tartotta a titkolódzó bűn takaró palástjának. Tóvári azt hitte, hogy legjobban cselekszik, ha holmi szalag, kendő, kötény helyett — minőt a többi uradalmi eseléd szokott kapni — a még igen fiatal Juczinak inkább gyermekies ajándokot ad, egyúttal szegény testvérkéire is terjesztvén ki figyelmét. Felesége ellenkezőleg éppen e esekélyésekben látott vádló bűnjeleket. Különösen a szív és baba, az E és J betű — mert mindezt kifirtatta Dongóné — legnagyobb mértékben felizgatá az indulatos nő szenvedélyét. Szóval, vége hossza nem volt a perpatvarnak, míg végre a kasznár megsokalván a sokat, keményebb hangon kezdé visszautasítani a méltatlan gyanúsításokat. Ekkor aztán a magával nem bíró asszony kegyetlenséget, embertelenséget, zsarnokságot, méltatlan bánást emlegetett, fünek fának elpanaszolta szerencsétlen helyzetét, s boldogtalan szívedélyétől elvakítva forrongó indulatának egyik rohamos pillanatában fölszedte a sátorfát, kapta magát s elment a szomszéd városba egyik rokonához. A kasznár a szántóktól késő este térvén haza, feleségének csak hült helyét találta.

Köztudomásúvá lón, hogy Tóváriné Juczi miatt hagyta el férjét. Bántotta ez a kasznárt, ki, ha talán nem viseltetett is nevéhez valami ábrándozó legényke költői szerelmével, háza, neve, családi élete, becsületére mégis igen sokat tartott. Legroszabbul pedig az esett neki, hogy hitvese a két kis leánykát is elvitte magával.

A gróf nem szerette a botrányokat, de mint böles belátású ember egész méltánylással fogta föl kasznára bajos helyzetét s ennek kérelmére elbocsátá szolgálataból Juczit, nehogy a pletykázó nyelvek tovább is kiszörülhessék élöket szegény ártatlan teremtmény nevében. Így hát Juczi a jó szolgálataból kiesett. Nem is bánta volna ő, csak igazolva lett volna ez által becsülete: de legtöbb ember éppen a vádat megerősítő büntetésnek vette ez eltávolítást s még a kasznárnak sem hitt senki, hogy saját kérelmére történt ez így. Azt tartották, hogy ez a világ sora: a férfi könnyedén kibavik a bajból, a leány viseli szégyenét.

Faragó Juczi számandó teremtmény. Szemléto-mást hervad mint a szárán tört virág. Napról napra jobban hanyatlik a sírfelé. Már maga a valódi és tiszta szerelem, mely viszonzást nem talál, elegendő arra, hogy egy ártatlan és semmi másban kárpótlást lelmi nem tudó szív életét gyökerében elfonyaszsa; de éppen megvetetni, s mi több, alaptalan és méltatlan gyanuból megvetetni, ez több, semhogy oly kedély, minő Juczié, elviselni képes volna.

De Lázár Ferkó sorsa sincs rózsákkal körülhímezve. Mert noha ő a Therezia-búcsu óta mindinkább

közeledett Szenes Rózsikához, ki külsejét illetőleg Juczinál tán szebb leány is volt: s noha már annyira haladt köztök a viszony, hogy minden ember az ő nem sokára bekövetkező házasságukat emlegetné: Ferkó mégis hajlott fővel járt dolga után, s arcának viruló színe mind jobban tündezett. Valami rágódott az ő szíven, s egyáltalán nem bírta magával elhítenni, hogy ő boldog volna. E féreg, mely keblében rágódott, nem más, mint a Juczi iránt érzett mély s kiüríthetlen szerelem. Szerette most is Juczit, — de hiába, azok után, miket róla himnie nem kellett, nem becsülhette: becsülés nélkül pedig a legforróbb szerelem sem boldogíthat senkit. Nem dacz, nem boszu érzete volt az, mely őt Rózsikához vezette: érezte ő jól, hogy senkit sem fog többé úgy szerethetni mint Jucziját: de miután attól már elszakítá őt a kaján sors, azt gondolá, inkább azt választja, ki Juczi után legalább legszebb a faluban. Így az ő állapota inkább önmegtagadás volt mint önámítás, inkább közöny mint kecsesítő remény. Hogy ez nem adhatta megnyugvást fiatal szívének, önkényt érthető: s így ama titkos nyugtalanság, mely mardosó féreg gyanánt emésztette őt, folyvást elhatalmasodott lelkében.

Pénteki nap volt, midőn Juczi állapota annyira megsúlyosult, hogy szegény apja hanyatt-homlok futott a plebánoshoz s arra kérte, hogy nyújtson leánynak lelki vigasztalást.

A plebános, egy tapasztalt - és tudományban megőszült tisztos férfi, már rég figyelemmel kísérte Ferkó és Juczi megszakadt viszonyát s nem föjlhatá el magában egészen azon aggodalmat, hogy e két derék fiatal személy boldogságának megbuktatására talán valami titkos ármány működik: hanem azt, hogy honnan és mikép van munkában az ármánykodás, mind-edig nem bírta kifürkészni. Meghatótan, de mégis örömmel indult el Faragó János hívására azon reményben, hogy a vallás szent vigaszain kívül tán még más úton is sikerülend a szenvedő leány lelki állapotán könnyítnie.

A szent gyónás és áldozás végeztével Juczi esudálatosan erősödöttnek érzé magát. Kelvet érzett egészen kitárni szívét a résztvevő lelkész előtt, ki egész tisztaságában látván maga előtt az elhervadt leányzó életfolyamát, s meggyőződve, hogy az a gyanuba vett dologra nézve egészen büntelen, maga is bátorítá őt, hogy legyen bizalmas és nyíltszívű.

A lelkész így megtudá, hogy szegény Juczi Dongóné ámitásának esett martalékaul, s különben is nem a legjelesb oldalról ismervén ez asszonyt, gyorsan fel-fogta elméjében az egész eselszövény összefüggését.

Jól tudta a tapasztalt férfi, mikép ily szívbjak ellen nincs orvosság a gyógyszerárban, s hogy Juczinak hajszálon függő életét egyedül csak az tarthatná meg, ha szerelme ügyében némi remény szákrázhatná át kebelét. Azon ígérattal távozott tehát, miszerint Ferkó felvilágosítását, és, ha lehet, teljes kiengesztelését meg fogja kísérteni.

Már messze járt a plebános: Juczi szemei még mindig az ajtón függének, melyen az távozott, kezei még mindig összekulesolva valának, és ajkain hosszú ima-fohász lebegett: hogy áldja meg Isten a jó lelki-

pásztor szándokát. A betérő atya örömmel tapasztalá, hogy leánya arczát némi életpir hevíti.

A reá következő napon a plebános magához hivata a bírót, s komoly beszélgetésben töltének el vagy egy órát, mire Lázár Miklós észrevehetőleg kividult arczczal távozott a csinos paplaktól. A plebánosnak végső szava ez volt: Hiba ne legyen bíró uram; majd én utnak indítom, hogy pontosan megjelenjen.

Ney Ferencz.

(Folytatása következik.)

Szentföldi levelek.

XI

Napulus April 18. 1857.

Nagyontisztelendő tanár ur, kedves uram öcsém!

 mint előbbi levelemben érintém, 15-én Sz. Saba kolostorából Jeruzsálembe tértünk vissza. Utunkban beduinokra bukkantunk, kik a mi cigányaink módjára számos csoportban sátorok alatt tanyáztak. — közöttük szép-békeségesen elmentünk; csupán a mindkét nemű gyermekek szereztek némi alkalmatlanságot, kik jómesszire elkísértek bennünket, és szünet nélkül „h a d z s i, b a k s i s t” kiáltottak. Előbbre haladván, e beduinoknak szép és számos juh- és kecskenyájait láttuk, nem különben tevéiket, szamaraitak s lovaikat is, ez utóbbiakat csekélyebb számmal, — mindezek a szomszéd hegyeken legelésztek s általok őrizettek. Mint egy délutáni két óra lehetett, midőn a sz. városba értünk. Még e nap meglátogattuk a sz. sir templomát, azután pogyaszainkat rendezgettük a következő utra.

16-án reggel ajtatoságunk végezte után megint vásárlani mentünk — Mig az Üdvezítőről nevezett zárdában időztem: elég alkalom nyílt számomra a jeruzsálemi szerzetesek életrendszerével megismerkedhetnem. Engemet valóban csudálatra ragadtak e férfiak, kik szünet nélkül az elmékedés, imádság s kézi munka által levén elfoglalva, igazán megfelelnek Mária és Mártha hivatásának. Úgy tekintem én a jeruzsálemi zárdát, mint Isten hajlékát, hol ő szívesen tartózkodik: ott honol az igaz keresztény szeretet, mely befogadja s átkarolja az egész világot. A jámbor zárdók itt nyughelyre talál, a szegény munkás dologra, főleg a szegény arabs itt tanulja kézi mesterségét, mely által kenyerét biztosíthatja. Még a galambok - s verebekre is kiterjesztik az atyák figyelmüket, mert helylyel - helylyel fészkeket, kosarak - s kalitkákat állítanak föl, hogy azokban magokat e kis állatok éjnek idején kinyugodhassák. — E napon bucsuztunk el P i z z a m a n n o es. kir. consul urtól. Ugyanitt találkoztunk ez alkalommal a jeruzsálemi basával, ki Jeruzsálemből elrendeltetvén, a consul családjánál bucsulátogatóst tön. Ez igen jó, békés lelkű, szelid természetű, becsületes török, a keresztényeket, kivált a katolikusokat különösen kedveli, velünk igen udvariasan társalgott, nekem kezét is nyujtá, és megcsókolt. Én különösen érzékeny bucsut vettem e napon V a l e r g a J ó z s e f jeruzsálemi patriárka ó excelljától, ki engemet egy jeles könyvvel ajándékozott meg, s egybegyűjtött udvari papjainak még egyszer bemutatott. Isten tartsa meg e főpapot, s adja neki szent malasztját fényes, de terhes hivatalának dicső folytatására!

17-kén, reggel, miután szokott ajtatoságunkat végeztük, még egyszer körültekintettünk a városban; a török hatóság pénzügyi rendeleteinek pontosan eleget tettünk, kifizettünk mindent, még az olvasókra vetett adót is, melyeket aztán átadtunk P. Andrásnak a jaffai kikötőbei átszállítás végett. E napon még a Casa nuova-ban ebédeltünk, mely alkalommal én különösen elbucsuztam a francziatársaságtól, melyben igen jeles papi s világi urakat találtam, kiknek társaságában magamat fölötté kedvesen mulattam.

Ebéd után fájdalmasan váltam el nt. tudós Hat a l a P é t e r urtól, kinek lelkesültségén, elszánt, határozott jellemén nagyon épültem, s kinek megígértem, hogy szegényeim s egyéb lovaglási készleteimből számára Kaiphából mindent átküldendek, a mit csak nélkülözhetek — Délután 3 óra körül kivergődünk valahára a zárdá udvarából, s ismét a jaffai kapunak tartván, utunkat N á z á r e t h f e l é v e t t ü k. A kapunál soká kelle várakozunk a megfogadott 14 lova török katonára, kik karavánunk bátorságára voltak rendelve, kik közül azonban csak 3 jelent meg, s így történt, hogy társaságunk pénztárát török uraimék legalább is száz tallérral megkönnyítették, — de hiába! így szokott ez lenni Jeruzsálemben, hol — úgy látszik, minden összeesküszik a szegény zárdásokok kizsebelésére. Ugyanitt elindulásunk alkalmával nagy összeütközésünk volt Mathia dragománunkkal, ki szinte tulesigázott kívánatokkal állt ellő, s erősen ostromlott bennünket a Napoleon d'orokért (aranyokért). Ezeknek e hasonló bal körülményeknek azután az általános pénzbukás lett következménye. — Hiába várakozván a török lovasokra, végre estefelé csakugyan utnak indulánk Jeruzsálem északi részén még egyszer megállapodtunk egy lapos hegytetőn, s ismét körülnézvén a sz. város vidékét, térdreknre estünk, s buzgón imádkoztunk; ajtatosan elmékedtünk mindazon imádandó csudák s isteni titkok fölött, melyeknek színhelyétől örökre elválandók valánk. Én bánatosan nézvén a város pusztaságát, gondolám magamban: ugyan mi jövendő várja még e várost? Mig e gondolat foglalkoztatá lelkemet, szemeim önkénytelen az olajfák hegyére estek, kértem ekkor Istent: legyen irtalmas, kegyelmes nekem szegény bűnösnek most, és midőn eljövendő lesz Az, ki megítéli az eleveneket és holtakat, ki mennybemenetelekor utolsó lányomat hagyá ama szentséges helyen! — Lefelé bocsátkozván a hegyről, elvesztettük hátunk mögött a sz. várost. Midőn R á m a helység mellett mentünk, eszünkbe jutottak az anyák, kik keservesen siraták Herodes által kegyetlenül meggyilkolt kisdedeiket. Jó késő volt már az idő, midőn E l v i r f á l u c s k á h o z értünk, hol a szülők észrevevék a gyermek Jézus elmaradását. Itt sátor alatt éjszakáztunk. Találkoztunk ugyanitt francziákkal, amerikaiakkal, kik azután mindig velünk utaztak.

18-án reggel fölszedvén sátrainkat, ismét utnak indulánk s egy omladozó kőrakast találánk, melyről dragománunk mondá: ez B e t h e l, itt látta Jákob álmában azon csudálatos létrát, melyen föl s alá jártak az angyalok — Dél felé megláttuk Silo nyomorult helységét, mely századok hosszán át őrzé az Ur sz. szekrényét, s mely látta S á m u e l proféta ifjuságát s Heli főpap családjának és házának retentő romlását. Sok itt a leomlott kőfal, számos a rom, melyek már annyira elavultak, hogy a régi épületek nyomaira alig található, s legtöbbszörre a pusztasággal keveredni kell megelégedni — E napon egy gyönyörű, kedves forrás mellett deleltünk, s noha e vidék majd mindenütt egyenlően sziklás és pusztaság: mégis Silótól Naplus felé valamivel kellemesebb tájakat láttunk. A hegyek nem annyira magasak, és helylyel-közzel fákkal diszlók, a völgyek zöldelő növényzet, s virágok - s mindenféle gyümölcsfákkal telvék. A pusztaságok láttára sokszor eszembe jutott, hogy Judaea oly tartomány, mely ha elveszté is ékességét, de megadta az irás szerint az ő gyümölcsét — az üdvezítő Jézus Krisztust — Este felé Jákob kutjához jutottunk, hol Jézus a samariai asszonnyal beszélt, ez egy összedöledezett mély viztartó, melyben azonban alig lehet vizet találni. Hozzá közel egy régi keresztény templom romjai láthatók, melyekről következtetni lehet a hajdani épület roppant nagyságára. Itt sichemi beduinféle pásztorokra találtunk, kik nyájukat őrzék, s mindnyáján egész készséggel ajánlák szolgálatukat lovaink körül, természetesen b a k s i s reményében. Mivel társaságunkból csak ketten mentünk Jákob kutjának megtekintésére: a többiek jól előre haladtak már Naplus felé, mire mi zárdoki buzgóságunknak eleget tevénk, s épen a város bemenetelénél értük utól a karavánt. Naplus, az irás szerint Sichem vagy Sihar, már Abrahám s Jákob patriárkák idejében ismeretes; lakosai jelenleg törökök, kik nagyon vadak és durvák. A Hebal s Garizim hegyek közt fekvő város kellemes tekintet-

tel ajánlja magát. Bemenvén a kapun, egy hosszú és szűk utcára jutottunk, melynek közepén egy kis patak folydogál; a városból elég alkalmatlanság közt a másik kapun kimenvén, Hebal hegye alatt mindjárt a város közelében sátoztott utóttunk. Itt a lakosok közül többen, főképp gyermekek, kövekkel kezdték bennünket dobálni, mely kicsapongásnak mindazonat egy, helyben lakó tekintélyes török hamar véget vetett. Mivel már beköszöntött az est: a város vizsgálásához nem foghattunk, hanem fölmentünk egy dombra a szép kertek közt, s onnan néztük a város kiterjedését. Szépen kitűnt egy nagy mecset, mely valaha keresztény templom volt. — Hagyomány szerint maig is mutatják Jákob patriárka lakását és a samariai asszony házát. — E városban tartatik Mózes könyveinek ősrégi kézírata, mely samaritanus kezek közt van: azért nem láthattuk. — Későn érkezőn, hamar lenyugodtunk. Én is itt letezem tollamat, kedves uram öcsémet Isten szent oltalmába ajánlván.

Bogcha Ferencz

„Újabb ismeretek tára.“

A spanyol inquisitiónak eredeti helye Castilia; már a kereszténység első századaiban a zsidók Spanyolhonban annyira elszaporodtak, és hatalmasokká lettek, hogy magukat az egész ország zsidosításával kecségtették; — azért az eliberi zsinat 303-312 megtiltotta a keresztényeknek a zsidókkal társalkodást és házasságot. A toledo zsinat 589 megtiltotta a zsidóknak a rabszolgákali kereskedést. Déli spanyolország királyai a zsidókat a kereszténység fölvetelére kényszeríteni akarták, de a toledo 633 tartott zsinat, e kényszerítést kárhóztatta, azt határozván: hogy csak azok, kik önkényt lesznek keresztényekké, kötelesek a hitben megmaradni. Az ilyen megtért zsidók száma — mivel a meg nem tértek sok polgári szabadalmakat nélkülöztek — a hetedik században igen növekedett. Ezen szinből a kereszténységre tért zsidók között titokban veszedelmes forrongás terjedett, melynek nem volt kisebb czélja, mint az Afrikából segítségül hívott mórokkal egyesülni, a keresztény trónt fölforgatni, és Spanyolhonban zsidó birodalmat új Jeruzsálemmel alapítani; ezen őszvesküvés kitudatván, Egika király a zsidókat megbüntette. De nem sokára e csapásból a zsidók fölülültek, és midőn a mórok később az ország déli részét elfoglalták, a zsidók ismét hatalom-, tekintély- és hivatalokra vergődtek, és többnyire a mórokkal (ezek mahomét hitűek) a keresztények ellen czimboráltak, és így sok üldözés tárgyai lettek.

De a romai pápák védelmezték gyakran az üldözött zsidókat. Így II. Sándor a püspököknek írja: „jól tettétek, hogy a zsidókat oltalmaztatok, és gyilkoltatásukat akadályoztatátok.“ Ugyanazon pápa dicséri Berengár grófot, hogy a zsidókat oltalmazta; de ellenkeztek a pápák abban, hogy a zsidók előjárók, és keresztények bírái legyenek; de ezen ellenkezésök dacára a zsidók leginkább X-dik Alfonz király alatt tekintélyben emelkedtek. Udvarmesterek-, pénztárnokok-, tisztviselők- s orvosokká lettek, s így a családok, s azok titkaiba beavattattak. Tulajdon bíráik voltak, kik különös törvények szerint gyakran a keresztény pürofelek hátrányára ítéletet mondtak. Sőt némely előjogokkal is bírtak, p. o. csak a király parancsára fogathattak el. Némelyek annyira megnyerték a királyok kegyeit, hogy ők valának a valódi uralkodók. Ebből eredt a népnek irántok elkeseredése. De ezen zsidóknál veszedelmebbek lettek azok, kik csak szinből tértek a kereszténységre, a kiknek a 14-ik században nagy volt Spanyolhonban száma. Ha azok a nemzeti gazdagság s kereskedés nagy részét magukhoz ragadták, ugy ezek magát a nemzetiséget és keresztény vallást fenyegették: mivel belopózávn a fő világi és egyházi hivatalokba, s a házasságok és más körülmények miatt nagy tekintély- s hatalomra vergődvén, azt arra használták, hogy a zsidóságnak a keresztény hit, és spanyol nemzetiség fölött diadalmat szerezhessenek. Így oda törtek 1473-ban, hogy Gibraltart, Spanyolország kulcsát, pénz által kezökbe kerítsék, de mi nem sikerült. Számos kereszt-

tényt hitétől elesábitottak. Ezért ostromoltattak Ferdinand király s Izabella folytonos panaszokkal: hogy e szineskedő zsidók ármanykodásainak véget vessen, és azért ezeket, s nem a zsidó hitben megmaradtakat, üldözte az inquisitio.

De minekelötte az uralkodók ezen szigorubb eszközhez nyultak, kegyesebb módokat használtak az álkeresztények megtérítésére. 1478-ban Mendoza szevillai érsek egy oktató katekizmust adott ki a nép oktatására; ezen üdvös czél támogatására a fejedelmek több papot rendeltek, hogy tanítsanak és prédikáljanak. De a jó szándékot megátalkodottságuk meghiusította, sőt egy csipős iratka terjesztett szét, melyben a fejedelmek tette, és a keresztény hit epesen megtámadtattott. Most Szevillában két királyi inquisitor rendeltetett — és ez volt kezdete az elhírhedt inquisitiónak, ez tehát nem egyházi, hanem politikai rendelet, annak tagjai nem az egyház, hanem a status szolgálói voltak; a fejedelem nevezte ki őket, és az látta el utasításokkal is.

Ezen szevillai inquisitio adott neki 1481 évi január 2 több pontokból álló rendeletet, melyekben az álkeresztények ismertető jeleit előszámlálja, és mindenkinek parancsolja, hogy kiken ezeket észreveszi, azokat bejelentse.

Noha Lorente ezen szevillai inquisitiónak áldozatait hazugul többre teszi, mint valóságban voltak; mindazonáltal az a korholást megérdemlette, melyben bőven részesült is, és pedig IV. Sixtus romai pápa részéről, ki 1482. év jan. 29-kén kelt brevójében panaszkodik, hogy helybenhagyó l velét álnokul nyerték ki, és csak a fejedelmek iránti tekintetből kegyelmez meg nekik. A pápa ellensé volt a status-inquisitiónak, és hogy azt legalább mérsékelje (eltörülni nem tudván, mert nem minden fejedelem engedelmessékedik a pápa legjobb tanácsának) 1483-ban Don Inigo Manriquez, szevillai érseket rendelte pápai helyettes főlebbviteli bíról, a kihez az elítelték ügyöket felebbezhessék. De midőn ezen enyhítő eszköz is siker nélkül maradt, és az inquisitorok mellőzték, akkor maga a pápa fogadta el az elíteltettek felebbezését és 1483. év augst. 6-kán kiadott bullájában nyilvánítja: hogy erre azon oknál fogva, mivel az elíteltékek helyetteséhez felebbezni nem lehetett, kényszerítetett; sziv-rehatólag és erőlyesen dorgálja az inquisitorok nagy szigoruságát, az eretnekségből bänkodva megtéröket oltalmába fogadja, követeli a fejedelmektől, hogy nekik a kegyelem idejének elteltén túl is — kegyelmezenek, elkobzott vagyónukat visszatérítsék. A kik pedig a szent székhez bünbánólag folyamodtak, titkon bocsánatot nyertek, ugy hogy eretnekségök sem nyilvánítottak.

Egyébiránt Ferdinand és Izabella a pápa törekvései által sem hagyák magukat azon szándéktól, hogy az inquisitiot status-intézetté tegyék, elmozdítottatni. Ok Torquemada Tamás dominikánust egész Castiliára főinquisitorul tettek, és nagy hatalommal ruházták föl. Ez négy törvényeszéket alapított, és számukra rendszabályokat szerkesztett. Ferdinand a főinquisitor mellé hit- s törvénytudorokat tanácsnokokul rendelt. Ezek is status-hivatalnokok voltak, és világi emberek is lehettek.

Midőn a kormány 1492. mindazon zsidókat, kik magokat meg nem kereszteltették, az országból számüzte, ezen törvényeszek hatásköre is nagyobbra terjedt. Az inquisitorok és más buzgólkodók észrevették, hogy a lapangó zsidóskodás addig meg nem szünik, mig Spanyolhonban zsidók lesznek; és tettleg is üzték a zsidók a csábitgást nem csak a megtért zsidók, hanem a született keresztények között is. Az inquisitorok intéseit a statusférfiak méltányolták, kik már rég óta nem jó szemmel nézték, hogy a nemzeti vagyon a zsidóknál halomra gyül, és a jövedelmezőbb keresetmódok kezeikben vannak. Ehhez járultak még: hogy a zsidók több fészületképet megrongáltak, az oltáriszentséget szentségtelenítették, és keresztény gyermekek fölfeszítettéséről gyanúsítottak. 1485-ben Toledóban zsidó őszvesküvés födöztetett föl, melynek czélja volt: a várost elfoglalni és a keresztényeket legyilkolni. Ezek, és a zsidók gazdagsága igen ingerlette a keresztényeket Izrael fiaii ellen. A fenyegető veszedelmet a zsidók 30 ezer arany ajánlása által magoktól elláritani törekedtek; azonban az uralkodó 1492-dik év május 31-kén rendeletet bocsátott ki, hogy

minden zsidó, ki magát meg nem keresztelteti, azon év július 31-dik napjáig az országból távozzék. Azalatt birtokukat eladhatják, és annak értékét váltók- s portékában, de nem éreztékben, magokkal vihetik. A szükséges utleveleket s hajókról a kormány gondoskodott. A határnapig a papság minden szorgalommal őket megtéríteni törekedett; de sok ezer a kivándorlást választotta. Ferrera szerint 100 ezer, mások szerint nagyobb volt a kiköltözöttek száma, kik Portugál, Francia, Olasz, s más országokba, vagy Afrikába mentek ki. Sokan közülök nyomorultan veszték el, Olaszországban nyavalyáktól, Afrikában a mörök dühe- s használatától nyavalyáktól. Több ezer visszajött Spanyolhonba, a keresztiséget fölvetve, mint előbb a honmaradtak, de sokan szívökben zsidók maradtak titokban mint zsidók éltek, s így az inquisitio kezébe kerültek.

Kisebb mértékben mint a maránosok (megtért zsidók) ügye foglalkodtatta az inquisitiot a moriskosoké (megtért mörök). 1492-ben Granada a mörök utolsó városa elfoglalása alkalmával a fejedelmek a möröknek vallási és polgári szabadságukat biztosították; azonban arra törekédtek — mi nem lehetett szeszegés — hogy őket tanítás által a kereszténységnek megnyerjék. Midőn ez soknál sikerült, a megtérni vonakodók lázadást indítottak, a miért Ferdinand, és Izabella őket — kik lázadásukkal a frígyet első bontották föl — az adott szabadságtól megfosztották. Ok tehát a legyőzött lázadoktól azt kívánták, hogy keresztényekké legyenek, vagy az országból kimenjenek, magokkal vivén vagyonukat, tíz arany forintot fizetvén személyül váltáságot. A legtöbben az országban maradtak s keresztényekké lettek. Izabella rendelést tett, hogy a cordovai törvényszék hatalma Granadára is kiterjesztessék, de a morisko fölött csak tökéletes hittagadás esetében mondhasson ítéletet. Hasonló föltét alatt az Aragoniában lakozó moriskok is az inquisitio törvényszéke alá rendeltettek, de ők magok az 5-dik főinquisitor Manriquezről 1524-ben megvallják: hogy velök szeliden bánt, és oltalmába vette. Ezt Lorente is elismeri. Sőt midőn 1526-ban nagyobb részt a kereszténységtől elpártoltak, szelidebb bánásmódban részesültek. VII. Kelemen pápa oktatásukról gondoskodott, és V. Károly király azt rendelte, hogy a kereszténységtől elpártoltak javai ne koboztassanak el, hanem gyermekeikre maradjanak, és a bűnösök azonnal a világi hatalomtól ne büntetessenek. Ily szelidebb bánásban részesültek II. Fülöp király alatt is, a hittagadás miatt egy sem ítéltetett halálra; csak akkor, midőn a granadaiak ujlag föllázdak, és a régi királyuk egy ivadékát kiálták ki királynak, elnyomatván lázadásuk, keményebbre változott sorsuk is. Magok a pápák, különösen XIII. Gergely iparkodtak a moriskokat szelid bánással megnyerni, de sikertelenül; sőt folytonos lázadások, és a tengeren túl Afrikában levő hitsorsosaikkal titkon szőtt összeesküvések által kényszeríték a kormányt, hogy őket a belnyugalom föntartására száműzze, mi 1609 megtörtént.

Ekeesi.

Falusi levelek.

V. II.

Kedves barátom! Csak imént jöttem meg Beutaztam egyik derék barátom P. K. szívességéből a „Bakonyaljat” Zirczen át, hol sz. Bernát fiainak nagyszerű s izlésteljes kolostora díszlik, vezetett utunk egyre beljebb a Bakonyba . . .

„Adjatok szót, adjatok dalt,
Elregélni, eldalolni:
Hogy mi él ott a tetőkön,
Hogy mi titkos bűv s varázs az,
Mely az erdők szent homályán,
A szökő patakknak árján,
A fáknek gyepes tövében,
És a sziklák mély ürében,
Testi szemnek földve, rejtve,
S mégis, mégis egyre sejtve,
Láthatatlan el s lakik?!”

De hadd kezdjem elején. Dégről, hol e nevű Fesz-tetiecsék székhelye van, kiindulva hazánk egyik legnagyobb kertje (800 hold) tövében hajtatónk el. Szemem e gyönyörű rónaságon merengett, melyet gazdag sorfák szegélyeznek és számos hófehérségű majorok, puszták népesítettek; itt-ott egy derék nyájon pihent meg a szem, majd az elszálló tuzok csoportot kísérte az elláthatlan távolba . . . Templomnagyságu terebélyes asztagok ülték körül a szérűket helylyel közel és önként engedék át magokat a forrongó népek, mely nyugtalanul jár-kelel, szorgoskodik körülöttök, hogy az áldott élelmet kiszemelje az óriáshalmokból és csűrűbe hordja táplálékul édes övének. Istenem! gondolám magamban: ha népünk ily szorgalmat fordítana arra, mi a nemesebb részt illeti, bizonyára a nagy világ első népe lennénk, annyi szép és jó tulajdon mellett, mikkel Isten bennünket felruházott; azonban fájdalom, e nép nem érti apostolait, mert nem hallgatja őket, kik szívét, lelkét kiképeznü tőrek-szenek, hogy Istennek kedves népe legyen.

A gyönyörű sorfák között már nagy távolból láthatni az enyingi kastélyt, melyet megközelítvén, megszemléljük az ékes templomot, legújabb építésmódban készültet; kár hogy építési szépségének nem felelnek meg a képek, mik ugyan fényesek, de a festészetnek nem remekei. A templom helyzete is igen szép tágas, angolkert körzetével. A helybeli buzgó lelkészben barátunkat üdvözölvén, tovább haladtunk.

B o z s o k helységre felett is a buzgalomnak szép emléke készül; egy ezélszerű kápolna, mely a népet hitkötelmeire fogja figyelmeztetni. Isten áldja a jótévőt, ki azt emelteti!

A „Balaton!” kiálték fel egyszeresak és eszembe jutott Garaynk gyönyörű verse:

„Megteremté Isten
A kerek világot,
Közepébe tette
Szép Magyarországot.

Bérezekkel, folyókkal
Feldíszesítette,
A malaszt tömlőjét
Kiönté felette.

S a mi szép s dicső volt
A kerek világon,
Kis tükörben együtt
Lón Magyarországon

És a mint lenézett
Csodaszép művére,
Kéje érzetében
Könyv toltul szemére.

A könyv leeseppent
A legszebb vidéken;
A föld meg nem itta,
Megtartotta épen.

Tükre lön az égnek,
S szép Magyarországnak
Nevezik e könyvet
B a l a t o n t a v a n a k .”

Meglepon szép hazánk e csodás tengere, haragos zöldhullámain a vizimadarak egész tábora hintázott és Keszthely felől a füstölgő gőzös óriási czethalként hasogató a víztükört, ezerdarabokba törvén azt. Olvassátok a „Balatoni kagylókat” és lelki sze neitek előtt all a tündérország égbenyuló hegyei s völgyeivel! Szabad szemmel is láttuk a tihanyi kolostort és a fürdő tájéket . . .

Kenesét elhagyván, belejöttünk már már a görbevilágba, festői tájképek kínálkozván előbb helyenkint a tévedező szemnek, melyet egyedül az országos por vala képes merengéseiben háborgatni.

Litér (jobbán Letér) mellett elhaladva feljutánk a tetőre, honnan Veszprim várépületeit láthatni a Bakony-hegylánc nagyszerűen terül el, mint egy alvó óriás sötétben és haragosan.

A régidőben adomáiról híres Rátóton áthaladva a Bakonyba jutottunk, melyen át egész Zirczig pompás országút vezet, a fölállított oszlopok a mértföldek beosztását mutatván az utazónak; azon egy észrevétellel, hogy az oszlopokról a magyar felírás elmaradt, mi kedvezőtlen benyomást idéz elő, holott a német mellet a magyar is barátságosan megférne.

A szerényke Eplény Zirczbe utalt bennünket. Csinos városka nagyszerű kolostorral, melynek párja messze földön nem található. A legújabb építészetnek nyomai felismerhetők rajta; idők nem engedé, hogy belsejét is megtekinthetjük volna. A városka felett ritka szépségű fenyőültetvény díszelg.

Elhagytuk a jó utat! vadországba jutánk, kietlen vidékre. Borzavár helységhez oly ut vezet, melyet az ember ellenséges csapatoknak szokott kívánni vagy készíteni. Ezentul csak lassan haladhattunk ezélnk felé, s a kilátás is mindinkább szűkebb körtérre szorult.

Posva helységet is elértük, melynek templomában Szapolyai János nővére eltemetve aluszta örök álmát. Itt hajdan kolostor vala. Fenyőfőn áthaladva a Bakony északi oldalára értünk és előttünk ismét forrásdus síkság terült el szép nyíresével és itt-ott kietlen futóhomokjával.

Pápa-Teszér fáradalmaikat enyhíté; itt megnyugodtunk, ezélt értünk. A háziur kitünő szívességgel fogadott és vendégszeretettel tartózkodásunk ideje alatt elhalmozott.

Szíves gazdánk nt. Markovics János teszéri pleb. és kerületi esperes vala, kinél a vendégkoszoru Mária név nappján, mint bucsunapon az egész környék legtisztesh egyéneiből füzett, kik engem a távolvidékit, és annyira mennyire ismert egyházi írók oly szívesen fogadtak és üdvözöltek, hogy szinte zavarba jöttem... no de semmi! gondolám magamban, a zavar nem nagy baj, ha a szívesség és baráti érzület okozza azt... oly jól esett ez nekem, kit az élet időnkint erős próbakőre tett... kitörülhetlenül él emlékemben mindez és nem egyszer fogja lelmem Bakonyját felkeresni!

Teszérről, mely nevét hihetön a határjában fakadó tizértől veszi, többféle kirándulásokat tevék, mikrol, ne-hogy hosszura nyuljek levelem, legközelebbi alkalommal. Egyet azonban mégis felhozok.

Vanyola, némelyek állítása szerint a romaiaknál Viniola ósrégi telepítvény, volt egyik legérdekesebb helyem, hol nt. Mittermájer Ignác plebános mint ő-szinte barát s buzgó irodalompartoló fogadott szíves házi körébe. Mondhatom: ő vala kalauzum Bakonyja megismerésében, különösen a szőlőkört egy helyre vezetett, honnan a kilátás édesen megragadó; az ugynevezett teszéri völgy terült el előttünk számos falvai-s pusztáival, miket részint sorfák, részint erdőrészek czegélyeznek, távolban pedig a nagyszerű s változatos Bakony-hegylánc emelkedik óriási bükkfái-tölgyei és fenyőivel. Megragadó látvány! A vanyolai hitéletrol és czélszerű gazdaságról csak annyit hozok fel, hogy amaz Isten dicsőségét hirdeti lépten-nyomon, ez pedig a tagosztály következtében szép virágzásnak indult, tetteleg megczáfolván azon hibás nézetet, hogy a tagosztály nem kivihető s csak papiroson hirdettetik üdvösnek...

De talán ideje is, hogy bezárjam soraimat?! azonban valami nagyon nyomja szívemet... Önhöz ez alkalmasint utolsó levelem! Ön, kedves barátom, leteszi a szerkesztői tollat... leköszön a vezérségről, elhagy minket hü esatárait, kik jó s balsorsban küzdöttünk diadalmas oldalán... Nagy kérdések merülnek most fel: lesz-e elég hatalmas vezérünk? diadalra csillog-e fel a kard kezében? nem retten-e vissza a harci vészteljes akadályoktól?... megosztja-e velünk a hü esatárokkal, az elfoglalt földtér javait, kincseit és dicsőségét?... A reménynek zöldága dus lombjaival lebeg felénk a kétes jövőből. Adja Isten!... Már most hadd

bucsuzzam el... Fogadja baráti jobbjomat... ne nézzen szemeimbe! a kiesordult köny szívemnek szós tolmácsa... Isten önnel! jó- s balsorsban hiva.

Garay Alajos

A pápai irgalmas rendi kolostor és kórház százados emlékeül.

Világtörténelmi tény, miként a pogány hajdankorban a szenvedő emberiség teljesen magára hagyott állapotban sinlödött, tudvalevőleg, a napjainkban is még mindig majdnem istenített görögök és romaiak a szegények és betegek számára sehol sem emeltek gyámolákat és kórházakat; ők az elnyomorodottakat idegenekül tekintvén, tőlük jég hideg közönyvel, és pedig elyszerűleg fordulának el. „Ezen embereket igen nagy bünsúly terheli — mondák bálhiedelmőkben — mivelhogy a nagy Jupiter büntető keze ennyire rájuk nehezédék.” Jézus ellenben, a világ világsága, a lenézett szegénység megszentelője; ő, az emberiség lelki és testi szükségéit egyaránt számba vevő megtestesült isteni megváltó, világ-átalakító üdvutana, evangéliumában a könyörületeség műveit, az irgalmasság cselekedeteit a keresztény kötelességek sorába foglalá; sőt az örök üdvösség elnyerhetésének elengedhetlen feltételéül kijelölé. „Jöjjetek Atyámnak áldottai — mondandja a végélet válságos napján az igazaknak — és birjátok a világ kezdetétől fogva nektek készített országot. Mert éheztem és ennem adtatok; jövevény valék, és elszállásoltatok; beteg voltam, és meglátogattatok engem.” Máté 24. Azon megmentezőkre pedig, mely szerint ellenvetendik, hogy közvetlenül magával Jézussal mi jötsem tevének, imigy válaszoland: „Bizony mondom nektek, valamit cselekedtetek egynek legkisebb atyámfiai közül, azt nekem cselekedtetétek.” U. o.

S im, ezen szellemirányúl fogva történt, hogy alig van nyomor a világon, melynek enyhítésére; oly szükség, melynek pótlására az ügyefogyottakkal magát mintegy ugyanazonító Ur Jézus tanítása nyomán, az ő élet folytonosságát képező kath. egyház, a föl fölmerülő korszükségek tekintettel, különféle szerzetes rendeket, számtalan jótékony intézeteket ne alakított volna; melyeknek árnyékában enyhülést nyernek Europa minden ügyefogyottjai, s lelki és testi betegségekkel sanyargatott szenvedői.

Különösen közelebbi czélomhoz tartozólag kell, hogy istenes János — Joannes de Deo — fiait, az irgalmas rendieket fölemlitem, kik által a szűkkeblúségről annyiszor és oly méltatlanul vádolt kath. egyház minden vallás és személy különbség nélkül tetteleg gyakorolja a valódi philanthropiát (emberszeretetet), és bebizonnyítja azt, miként Jézus nemosak erkölcsi, hanem a testi ember megváltója is. Ő határozott ellene ugyan a tévnek; de a tévelygőt szeretettel öleli kebléhez, jól tudván, hogy a jöttekben nyilvánuló felebaráti szeretet, a leghathatósabb eszköz a lelkeket visszavezérelni a hithez.

Századok merültek alá a mulandóság örvényébe, mióta az irgalmas-rend a szenvedő emberiség körül önfeláldozással fáradozik; mult hó 18-án pedig Pápa városába keblezett kolostora- és kórházára derült föl alapításának, illetőleg fölavattatásának százados évfordulati napja. Nt. Pásztorj Salamon irgalmas-rendi áldozár és pápai köztisztelőti és kedvességü perjel ur, annak alkalmából, nagylelkü helyi alapítójok grófi családja néhány mélt. tagjaihoz, és más érdeklött ágyalapító vagy különben jötevőkhez, az imént követező, általa fogalmazott történeti becsü emlékiratot intézé, melyet én kor- és czélszerűnek véltem e becses lapokban is az utókornak átadni és közé tenni.

Devics József.

A pápai irgalmas intézet tagtársai ezennel örömmel közhírré teszik, miszerint 1757 ik évi január hó 19-ke volt

a dicső nap, melyen néhai galanthai Eszterházy Ferencz, Fraknó örökös grófia, Pápa, Ugod és Devecser uradalmak ura, Magyarország főkanonokai stb. nemes leblü sugallatánál fogva az irgalmas rendet, mely a világ minden részében bokros érdemeket szerzett a szenvedő emberiség ápolása, fájdalmainak enyhítése által, Pápán életbe léptette s annak ápoló tagjait ugyanazon főnemlített évben, szeptember hó 18-án a halhatatlan emlékü Mária Theresia dicső királyné oklevelé következtében ünnepélyes szertartások között, jelenlegi működésök szent helyére bevezette.

A szerzetesek kezdetben, csak három beteg ápolásával foglalkoztak. Ez ugyan nem volt nagy szám; de a felebaráti szeretetnek nagy Alapítónk által emelt oltárához azonnal több buzgó fiai s leányai járultak alapítványokkal a nemeslelkü grófi családnak, úgymint: Eszterházy Imre gróf, nyitrai püspök, alapítónk unokatestvére; Eszterházy Károly gróf, egri püspök, alapítónk testvére; Eszterházy József gróf, tábornok, alapítónk unoka testvére; Paar Antonia grófnő, született galanthai Eszterházy, alapítónk nőtestvére.

Január hó 16-án 1768-ban ismét 3700 váltó forintot alapítvánnyal szaporodott ejótékony intézet. Névszerint Battyány herczegnő, született Battyány grófnő, Battyány Teréz, született Kinszky grófnő, Nádasdy Erzsébet, szül. Berényi grófnő urhölgyek részéről jegyeztettek alapítványok.

Jól tudták alapítóink, hogy a nagyok legdrágább kincse a keresztény jó szív, s hogy nincs szebb vonása az emberi jellemnek és magasztosabb erőnye a szívnek — mint a könyörület, részvét a szegénynek szenvedései, sorsa iránt. Azért ők a szűkölködő betegek könnyítésére szép tőkepenzket tettek le: ámde az alapított tőkék kamatai később, főleg mostani idők viszonyai által ugyannyira leolvadtak, hogy jelenleg az intézetnek a betegek számának leszállítását kell igénybe venni.

Nagylelkü alapítóink, kinek szárnyai alatt keletkezett a jótékony intézet, s a fényes grófi családnak többi buzgó fiai s leányai, kik lelkes részvételük által alapítványoztak a jótékony oltárára, megérdemlik, hogy millió beteg mondja sirjok felett: Isten nyugtassa áldott hamvaikat!

De áldja meg a szegény, szenvedő emberiség Istene az életnek még örvendő egész nemesszívü grófi családot is, mint a szegény betegek táplálóját, s óvja meg minden csapástól!

A pápai irgalmas intézetben volt 1757-ik évi sept. hó 18-ik napjától 1857 dik évi augusztus hó 19-ik napjáig összesen 36, 855 beteg. Ezek között 3863 protestans, 64 görög, 181 isrealita; 1954 katoná, tehát a katonák ide számításával 32, 807 kath., meghaltak 2543-an.

Közlésre méltó még az is, hogy 1809-ik évi június hó 13-án 209 francia katonát volt kénytelen az intézet minden élelembeli szerrel négy napig ellátni.

Ez az a dicsőült nagy alapítóink által Pápán életbeléptetett irgalmas intézetnek egyszázados gyümölcse.

Igy találta az intézet évkönyvében, és a kórház jegyzőkönyveiben följegyezve.

Pásztory Salamon
pápai irgalmas szerzet perjele.

Különfélek.

— Sept. 21-ről a Gratz ujságnak Mária-Czelből ezeket írják: A legmagasb császári Ház tagjai közül, továbbá egyházi méltóságok és más előkelő személyek folyvást zárandokolnak Mária-Czelbe, hogy a Kegyanya képenek szármolyánál imákat végezzék. 13-kén este Albrecht főherczeg fenséges Hitvese, Hildegarde főherczegasszony, és Rainer es. főhg. Hitvese, Mária főherczegasszony érkeztek meg kisdéd kísérettel, legszigorubb incognitoban.

Ő es. fenségeik más nap reggel gyóntak és áldoztak, s Domine gyóntató atyjok s udvari káplánjok, és Lambrecht apát által mondott két csendes misén voltak jelen.

— Legközelebb sajtó alól kikerültek Pesten: „Lázár Miklós vallásos költeményei.” A 14 ivnyi füzet ára 1 pfrt. Ezen vallásos érzelmekben dus s művészeti szempontból is jeles művet addig is, míg annak bővebb ismertetése e lap hasábjain is közöltetnék, a t olvasó közönség figyelmébe ajánljuk. Megszerezhető Pesten Pfeifer Ferdinánd könyvkereskedésében, és Nagyváradon nt. Vinkler József püspöki titkár urnál.

— Az egri érseki lyceum nyomdájában legújabbán megjelent: Dr. Alzog János „Egyetemes egyházi történelmének” I. kötete fordítva Nagy Zsigmond egermegyei áldozópap s képezdei tanár által. Előfizetési ára az egész 80 ivnyi III. kötetes munkának 4 pfrt. Bolti árákötetenként 1 frt. 40 kr. pp.

— Megjelent Kalocsán: Sárközi Naptár 1858-dik évre. Szerkeszti Gerlai Káldja Malatin Antal és Holmeyer Ferencz. Ára 10 kr. pengő. Nyomatatta Malatin Antal. E naptár külső esinje s olcsósága mellett beltartalmára nézve is pártolást érdemel.

Szent-István-Társulati ügy.

Pest, oct. 3. Folyó hó 1-én tartotta a Szent-István-Társulat rendes havi választmányi gyűlését mg. gróf Károlyi István elnöksége alatt. Együlésben fölolvastatott bíbornok hg. primas ő eminentiájának nagybecsű levele, melyben a társulat által kiadott Erzsébet-legendát megküldött három példányáért szives köszönetet mond (ő eminentiája e páratlan díszü album kiállítása költségeinek fedezéséhez, mint már e lapban is említve volt, 1000 pfrttal járulni kegyeskedett). E magas méltánylás, ugyszintén az egri érsek ő excellentiájának ama kegyes pártfogása, mely szerint, miként levelében az elnökséget értesíti, érseki megyéjében a társulat ügyeit papsága- s híveinek ujalog is ajánlani, nevezetesen a könyv-illetmények kéhez szolgáltatása, valamint a tagdíjak rendes befizetése iránt főpásztori körlevél útján intézkedni méltóztatott, a választmányának szép számmal jelenvolt tagjait legbensőbb hála-érzetre indította. Haynald Lajos erdélyi püspök ő excellentiájának megkereső levele folytán határozatott, hogy a kolovári kath. főiskola könyvtárának az „Erzsébet-legendából” egy példány küldessék. Ujabb szent képek díszes kiállítását illetőleg rendelkezés történt. Az igazgató jelentést tett, hogy Ferdinánd ő es. kir. apostoli Fölségének részére az Erzsébet-legendából küldött egy diszpéldány hódolatteljes ányujtásával Pessina Venczel prágai kanonok ur bízott meg; s hogy a ft. kanonok ur a társulati könyvtár gyarapítására a csehországi Nepomuki sz. János-egylet nyomtatványából 5 kötetet ajándékozni sziveskedett. Végre az ügynektség bejelentette, hogy a mult hóban a társulat 2 alapító és 62 rendes taggal növekedett.

Hirdetés.

A magas es. kir. vallás és közoktatási ministerium rendelete folytán a szathmári apácza-zárdában megnyitandó nevelőnő-képezdeben — az elkésett szervezés miatt — jövő 1857-8 iskolai évre a tanítás october 15-kén kezdetik meg. Kik tehát e tanfolyamra fölvetni ohajtanak, ha kellő előkészültséggel bírnak, és koruk 16. évét betöltötték, magukat a fenirt napig, a helybeli es. kir. képezdei igazgatóságnál bejelenteni igyekezzenek. Kelt Szathmáron, szeptember 15. 1857.

Cs. kir. képezdei igazgatóság.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT; FELELŐS SZERKESZTŐ SUJANSZKY ANTAL.

Pesten 1857. Nyomatja HERZ JÁNOS, Nador-utca 6. szám alatt